

KOPHÁZI-MOLNÁR ERZSÉBET¹ – MADARÁSZ GÁBORNÉ²**Iskola a Krisna-völgyben**

Jelen dolgozat célja, hogy bemutasson egy iskolát, mely a somogyvámosi Krisna-völgyben található. A Krisna-tudatú hívők több mint húsz évvel ezelőtt telepedtek le itt, s azóta iskolát és óvodát is működtetnek. Az iskola illeszkedik ugyan a hagyományosnak nevezhető magyar oktatási rendszerhez, és az egyházi iskolák közé sorolják, annak szervezése és tanítási módszerei azonban az ún. alternatív iskolákéval mutat sok tekintetben hasonlóságot. Mivel írásos anyag eddig erről a fiatal iskoláról nem állt rendelkezésre, a tanulmány ennek bemutatására tesz kísérletet.

1. Reformpedagógia és alternatív iskola

Általánosságban azokat a pedagógiai irányzatokat és nevelési koncepciókat nevezzük összefoglaló néven reformpedagógiának, melyek a pedagógiai gondolkodás és a nevelési gyakorlat gyermekközpontú megújítását tűzték ki célul. Ezek a 19. század utolsó évtizedétől a 20. század húszas éveinek végéig jöttek létre. Ennek első szakasza a 19. század végétől az I. világháborúig tartott, melynek jellemzője a gyermeki individuум önállóságának, szabadságának megvalósítására törekvés. „A második – az első világháborútól a harmincas évek közepéig tartó – termékeny időszak törekvéseiben új elemként jelent meg a korábbi sokféle gyermekközpontú reformpedagógiai motívum szintézisbe foglalásának igénye, amelyben különleges súlyt kapott a gyermek közösségi keretek közötti individuális nevelésének gondolata. Ebben az időszakban – a New Education Fellowship 1921-ben történő megalapításával párhuzamosan – valósult meg a nemzetközi pedagógiai reformirányzat világmozgalommá szerveződése” (Németh, 1996, p. 6). A reformpedagógia harmadik szakaszának kezdete az ötvenes évek elejére datálható, amikor a gyermekközpontúság kezdett visszaszorulni. A tudományos-technikai fejlődés expanziót vont maga után az oktatásban is, mely nem a nevelési, hanem az oktatás-gazdaságtani szempontokat részesítette előnyben. Az oktatási reform központi kérdése a produktum lett, annak legfőbb szabályozó tényezője pedig a curriculum. Az információrobbanást tananyagrobbanás követte. A hatvanas évekre azonban már kiderült, hogy ez a fajta pedagógiai tartalom nem hozta a várt eredményeket. Mintegy erre való reakcióként jelentek meg a hetvenes években az ún. alternatív iskolák, melyek már nem az alapító munkássága köré szerveződtek, hanem a szülők és a tanárok

¹ főiskolai docens, Kaposvári Egyetem Idegennyelvi Igazgatóság, kophazi.erszebet@ke.hu

² intézményvezető, Sri Prahláda Általános Iskola és Óvoda, susiladd@gmail.com

saját elképzelései szerint fogalmazták meg iskolakoncepciójukat. „*A tradicionális reformpedagógiai felfogásokkal szemben –[...]– az alternatív iskolák állandó változásban vannak. Legfőbb jellemzőjük, hogy újra és újra konszenzust keresnek az új szülőkkel és gyermekekkel, visszautasítják az eredmény- és versenycentrikus társadalmi elvárásokat, és egy szabad-közös orientációt nyújtanak az általuk vállalt alapvető felfogás irányába*” (Németh, 1996, p. 148). Magyarországon a 70-es évek közepétől figyelhetők meg a pedagógiai kísérletek megjelenései. Közülük a két legjelentősebb Gáspár László szentlőrinci kísérlete, mely egyrészt a makarenkói hagyományokat, másrészt a munkaiskola pedagógiai gyakorlatát kívánta feléleszteni, a másik pedig Zsolnai József törökbálinti kísérlete, melynek kiindulópontja az anyanyelvi nevelés megújításának programja volt. Az akkori oktatáspolitikai lehetővé tette a „hagyományos” oktatási törekvésektől való eltérést a módszerek, az oktatási módok tekintetében, de csak és kizárólag a korabeli oktatásügy centralizált keretein belül. Nem jelentek meg ebben a rendszerben olyan kísérletek, melyek a szelektált tehetséggondozást segítették volna, illetve nem volt lehetőség vallási vagy egyházi jellegű kísérletekre sem.

Az 1985. évi közoktatási törvény 1990-es módosítása tette lehetővé Magyarországon alternatív iskolák alapítását. Az 1994-től működő Krisna-völgyi iskola egyházi fenntartású intézmény. Az 1997-es Pedagógiai Lexikon szerint az ún. nagyegyházak által működtetett intézményeket nem sorolják az alternatív iskolák közé. Az iskolát fenntartó egyház Magyarországon egyrészt nem tartozik a nagyegyházak közé, másrészt az alternatív jelzőt alkalmazza a lexikon a civil kezdeményezésre létrejött iskolákra, így tehát feltételezhetjük, hogy egy alternatív iskolával állunk szemben. A szervezeti kereteket vizsgálva is megállapíthatjuk, hogy a Krisna-völgyben működő iskola e tekintetben is alternatívnak tekinthető. Az iskola a tanterveken és az oktatási módszereken túlmenően is ösztönzi a tanulást, mivel ennek a kisebb méretű iskolának humánus a légköre, a programok könnyebben módosíthatóak, és így nagyobb a lehetőség hosszabb tanulmányi és iskolai kirándulásokra is. Egyedül az alternatív iskolákat jellemző osztályozási rendszerrel való szakítás nem figyelhető meg az iskolában, hisz ez az akkreditált intézmény beágyazódik a magyar oktatási rendszerbe, így ezt az elemet nem hagyhatja figyelmen kívül.

Ha megvizsgáljuk az Ehrenhard Skiera (Németh-Skiera, 1999, pp. 226–227) által nyolc pontban összefoglalt alternatív iskolai jellemzőket, azt láthatjuk, hogy a Krisna-völgyben található iskola hat ponton illeszkedést mutat ezekkel. Ezek a következők: a gyermekkort boldog életszakasszá kívánják tenni; a gyermekek spontán tevékenységekkel, szabad mozgással és ba-

rátságok kialakításával elégíthetik ki szükségleteiket; nincs kényszerítő eszközökkel történő fegyelmezés; a tananyag kiválasztásában szerepet kapnak a tanulók és tanárok tapasztalatai; új, megszokottól eltérő megismerési formákat biztosítanak; biztosítják a tanulók számára a kalandokat.

Torgyik Judit szerint (2007) napjainkra megfigyelhető egyfajta közeledés a hagyományos és az alternatív pedagógia viszonylatában, melyet a hagyományos iskola kritikus pontjainak növekvő száma indukál. A pedagógiai célokban, a didaktikai-metodikai kultúrákban, a szervezeti keretek és formák viszonylatában, a tanulók értékelésének rendszerében és az emberi kapcsolatok tekintetében is mutatkozik közeledés, de az iskolai környezet feltételeinek kialakítása is követheti az alternatív pedagógiai intézmények gyakorlatát. Aki személyesen ellátogat a Krisna-völgybe, és felkeresi az iskolát, ezt a fajta közeledést és ötvöződést személyesen is meg tapasztalhatja.

2. Az iskola ma

A Krisna-völgy Somogyvámoson az idén már huszonegy éves. Az oktatás is természetesen több mint két évtizeddel ezelőtt kezdődött, akkor még három-négy gyerekkel, iskolai épület hiányában családi házban. Az iskola mai épülete 2002-ben épült (*1. kép*). Mivel akkor még nem volt akkreditálva, a tanulók hivatalosan magántanulói státuszban a somogyvámosi iskolában voltak nyilvántartva, illetve itt tettek félévkor és tanév végén osztályozó vizsgákat. Az iskola hivatalos neve Srí Prahláda Általános Iskola és Óvoda. Névadója egy kisfiú a Szentírásból, akinek az édesapja ellenségesen viseltetett a Krisna-tudat iránt, de a kisfiú kitartónak bizonyult hitében, és még osztálytársait is megtérítette erre a hitre. Az iskola vezetője három főállású és négy óraadó kollégájával dolgozik együtt. Az iskolának jelenleg huszonkettő tanulója és tizennégy magántanulója van. Mivel nincs minden évfolyamon diák, így gyakoriak az összevont osztályok.

1. kép. Az iskola mai épülete

Magyarországon ez az egyetlen akkreditált általános iskola és óvoda, mely kifejezetten Krisna-tudatú alapokon nyugszik. A vallásos, egyházi iskolák közé tartozik, így ezek a szabályok érvényesek rá is. Budapesten létezik még egy, a szülők által szervezett másik intézmény is, de nincs akkreditálva, az oda járó gyermekek az iskola magántanulói. A világban van azonban több és többféle hasonló intézmény is. Léteznek olyanok, melyek a Védikus kultúra eredeti oktatási formáját követik. Ezekben fiúgyermeket oktatnak a Guruk házában, a hagyományos, ősi oktatást követve. A magyarországi intézmény azonban nem ezekhez tartozik. A Krisna-völgy iskolájának is alkalmazkodnia kell az állami szabályozáshoz, ezért itt a magyar oktatási rendszer elemei ötvöződnek a Védikus kultúra elemeinek tanításával. Ennek megfelelően a Krisna-völgyi iskolában az oktatás három részből tevődik össze. Egyik részét a NAT által meghatározott követelményeknek megfelelően szervezik. A szabadon felhasználható órakeretben és szombaton délelőtt (!) azonban még folyik kétféle nevelés. Az egyik a lelki nevelés, melybe a Védikus kultúra elsajátítása tartozik. Ennek része a Szentírás verseinek szanszkrit nyelven történő memorizálása, melyre az 1–4. osztályban kerül sor. Ebben a négy évben ezeket a verseket magyar fordításban is megismerik a gyerekek. Ötödik osztálytól kezdve második idegen nyelvként tanulják a szanszkritot, s így az alsó tagozatban memorizált versek már ennek alapozásaként foghatók fel. Kultúrájuk elsajátításának része, hogy ötödik osztálytól filozófiát is tanulnak, melyből nyolcadik osztály végén nemzetközi vizsgát tesznek. Ezt a tanulók helyben írják, majd Budapesten értékelik az indiai standardoknak megfelelően. Első osztálytól kezdve

a szabadon felhasználható órakeret terhére minden tanuló zenélni tanul alapszinten, illetve a lánytanulók elsajátíthatják az indiai tánc elemeit is. A hit- és erkölcsstanórát az iskolában etika-órával váltották ki. Ezzel összhangban van, hogy az iskolában testi fenytést nem alkalmaznak, csak elbeszélgetnek a tanulóval, és szóbeli figyelmeztetést kap.

Az elmondottakból következik, hogy a kultúra tanulása nagyon fontos eleme a tantervnek, melyet kiegészít az is, hogy a családban és a közösségben szintén megerősítést kap a kultúrába való beágyazódás. Ennek része, hogy minden nap a közösség tagjai számára (legyen az felnőtt vagy egészen kicsi gyermek) együtt énekléssel és tánccal kezdődik a templomban 4.30-kor, melyen a nagyobb gyerekek már részt vesznek, a kicsik azonban csak 7-re járnak (2. kép). Ezt követően háromnegyed nyolckor negyvenöt percen keresztül felolvasnak a Szentírásból, majd minden család reggelizni megy.

2. kép. A nap kezdése a templomban

Az iskolába kilencre érkeznek a gyerekek, ahol negyed tízig maguk takarítanak. Az iskolai nap nyitányaként közösen énekelnek, és röviden imádkoznak az iskolában található oltárnál. Az egész napot az iskolában töltik, ahol az egyórás ebédszünetben szeptembertől ebédeltetést vezetnek be. Szakkörök, foglalkozások szombat délelőtt is vannak, nyáron pedig összesen két hét a szünet. A nyár többi hetében napközis foglalkozásokon vesznek részt, melyek keretében kézműves foglalkozásokat, drámaórákat vagy gyógynövénygyűjtést szerveznek számukra a pedagógusok, de fellépnek a Krisna-völgyi búcsún, mely minden év júliusában kerül megrendezésre. Részt vesznek továbbá különböző fesztiválokon, és egy hetet töltenek szent helyeken. A lelki nevelés mellett a Krisna-völgy lakói, és az iskola is, önfenntartásra nevelik a gyerekeket,

hisz ennek az egyszerű életmódnak az alapfilozófiája az, hogy a földből meg lehet élni. Nagy tiszteletben tartják az állatokat és nem fogyasztanak húst.

3. Pedagógiai módszerek – a Kalandnap-projekt

Az iskola módszerei között találunk hagyományos pedagógiai módszereket, de van a tantestületnek olyan tanára is, aki a maga által kifejlesztett módszer szerint oktat matematikát egyszerre öt évfolyamnak, ahol mindenki a saját tempójában haladhat. Jelentős helyi kezdeményezésből nagyon népszerű programmá nőtte ki magát az ún. „Kalandnap-projekt”. Ez abból a gondolatból indult ki, hogy a Védikus pedagógia szerint az igazi tudást akkor éri el valaki, amikor hall valamit, elgondolkodik rajta, majd végül élete részévé teszi. E gondolatot követve az iskola nevelői kifejlesztettek egy új, komplex, szintetizáló pedagógiai programot, mellyel az iskola alapfilozófiáját elő tudják segíteni, vagyis az iskolában tanult tananyagot, a tankönyvekből megszerzett ismereteket a valós életben is alkalmazni tudják.

A pedagógiában a projekt kifejezés megjelenése a 18. századra tehető, annak modern kori alkalmazására a reformpedagógiai mozgalommal együtt a 20. század elején került sor. Jelentős képviselői J. Dewey és W. H. Kilpatrick. Dewey (1912) szerint a tanulás tevékenységeken keresztül történik cselekvéses tapasztalatszerzéssel. Ő a fő hangsúlyt a gyakorlati életre való nevelésre fekteti, mivel a tanulást valóságos élethelyzetek problémáinak megoldásai stimulálják, melyek megoldásán keresztül érhetjük el az eredményt. Kilpatrick 1918-ban megjelent művében (*The Project Method*) kijelenti, hogy az oktatás maga az élet. A projekt elnevezést a céltudatos tevékenységre alkalmazza, mely nem külső kényszeren, hanem belső motiváción alapul. Hazánkban az 1993-as LXXIX. sz. közoktatási törvény adott lehetőséget a projekt módszer oktatási rendszerbe történő beillesztésére. A projektpedagógia fogalmát manapság gyűjtőfogalomként értelmezi a szakirodalom, melybe beletartozik a projektorientált oktatás, a projektmódszer és a projektoktatás. A Kalandnap-projekt azért választotta a projekt alkalmazását az oktatásban, mert a nevelők szerint ez illeszkedik legjobban ahhoz a szemlélethez, melyet az iskola képviselni szeretne az oktatási–nevelési folyamat során. A gyakorlati életre való nevelés mellett nagyon erős személyiségfejlesztő hatása is van. A közös munka során adódhatnak olyan szituációk, melyek előre nem tervezhetők. A közös munka más-más oldalról mutatja be az eddig megismert diáktársakat, ezért megtanulják értékelni a másik munkáját. A projekt különféle szakaszai és területei kiváló lehetőséget nyújtanak a tehetséggondozásra, mivel a kihívás nagy mo-

tivációs erővel bírhat, különösen azok számára, akik kiemelkedőek egy adott területen. Az élményszerű tanulás a legnagyobb, projekt mellett szóló érv, hisz a hagyományostól eltérő, izgalmas, kihívásokkal teli környezet hatalmas motivációs erőt fejt ki. A pozitív hangulatban tapasztalati úton megszerzett tudás egyrészt jobban beépül, másrészt később is szívesen emlékeznek vissza az adott eseményre. Nem elhanyagolható szempont a csapatmunka és az összetartás erősítése sem különösen egy ilyen zárt közösség számára, mint a Krisna-völgy lakói (3. kép). A kreativitás fejlesztése mellett – és különösen ebben a közösségben – nagyon fontos célkitűzés a környezettudatosságra való orientáció elsajátítása, hisz egész életük – így a völgy élete is – ezen alapul.

3. kép. Csapatmunka egy Kalandnapon

A fentiekből következik, hogy ez egy olyan projektmódszer kifejlesztését és annak alkalmazását tartja szem előtt, mely a Ron Miller által megfogalmazott négy holisztikus nevelési alapelven nyugszik. Miller szerint a holisztikus pedagógia a teljes személyiséget fejleszti, fő része a kapcsolatok; élettapasztalatokkal foglalkozik, kritikus szemléletmód kialakítására törekszik, radikális változtatásra ösztönöz. Bryson szerint „*a projektek a fiatalokhoz és a családokhoz való közelsége az egyéni szükségletek olyan holisztikusabb megközelítését teszi lehetővé, amely értékeli és megérti az egyén és kontextusa komplexitását*” (Bryson, 2010, 353) (fordítás K-M. E.). Ez a fajta nevelés áll az iskola pedagógusai szerint legközelebb ahhoz az oktatási–nevelési szemléletmódhoz, melyekről az ősi védikus szentírásokban is találunk információt. Ez a tudás megszerzésének három fokozatát különíti el: a hallás, az elmélkedés–alkalmazás, illetve a gyakorlás–elmerülés folyamatát, amikor a tanultak szokásunkká válnak. Ez kiegészül azzal a négy fő tulajdonsággal, melyet a védikus oktatás felsorol. Ennek megfelelően a tudásra szert tevőnek

rendelkezni kell a következőkkel: tisztelet, bizalom, érzékkontroll és tisztaság. Ezért vallja az iskola, hogy a holisztikus szemléletmód alkalmazásával, a projekt módszer segítségével érik el leginkább azt, hogy a megszerzett tudást a tanuló a gyakorlatban is alkalmazza, azt élete részévé tegye, s így az iskola őt felkészítse az életre.

3.1. A Kalandnap bemutatása

A Kalandnapot a pedagógusok mindig úgy állítják össze, hogy szerepeljen benne minden olyan területről valamennyi rész, amit a gyerekek az iskolában tanultak. Igyekeznek olyan helyzeteket teremteni, amiben a gyerekek rákényszerülnek arra, hogy a gyakorlatban is alkalmazzák a már megszerzett tudásukat. Ez természetesen a pedagógusoknak is visszacsatolást jelent. A kalandok során megtanulnak csapatban dolgozni, de a szülők bevonásával fejlődik a tanár-diák-szülő hármass kapcsolat is. Itt mindenki megmutathatja az eddig ismeretlen oldalát, kreativitását, ötleteit, s a legfontosabb, hogy az élményszerű helyzetekben jobban rögzül az alkalmazott tudás.

A Kalandnapokat az iskola pedagógusai állítják össze. A tervezés során kijelölik a helyszínt, kitalálják a feladatokat, meghatározzák a tantárgyi kötődést, a kiemelten fejlesztendő kompetenciák körét. A Kalandnapra való felkészülés több hónapot vesz igénybe, megvalósítása azonban általában egy vagy két nap. A gyerekek nem tudják előre, mikor lesz Kalandnap, reggel váratlanul csöppennek bele az eseményekbe. A Kalandnap végén az értékelés során a gyerekekkel közösen megbeszélik az eseményeket, majd később a pedagógusok is értékelik egymás között ezt a tanárgyűléseken. A Kalandnapokat archiválják, fotókkal illusztrálják, így a későbbi tervezésekhez is fel tudják használni.

4. Tervek a jövőre

Az iskola mellett működik egy óvoda is a Krisna-völgyben az egyik családi házban. Ide 14 gyermek jár, mely az előző év szeptemberétől szintén akkreditált intézményként működik. Az iskola jelenlegi vezetője korábban az óvodát vezette. Helyére diplomás óvodapedagógus kolléga került, s egy további kolléga is szerez óvodapedagógus diplomát a jövőben.

Az iskola épülete is bővülni fog egy új épülettel, mivel egyre több gyermek fog bekerülni az intézménybe. Mivel Magyarországon nem működik kifejezetten Krisna-tudatú alapokon nyugvó középiskola, így a gyerekek továbbtanulását meg kell oldaniuk. A 2014/15-ös tanévben két ballagó diák hagyta el az iskolát. Ők magántanulóként folytatják tanulmányaikat a Marcali Gimnáziumban, illetve a Szócsénypusztai Szakképző Iskola kertész szakán. A jövőben olyan

szakmunkásképzést szeretnék akkreditálni helyben, mely az önfenntartásban segíti az itt élő tanulókat. Ezért a tervek között szerepel a kertész és a varrónő képzés akkreditálása. Azok számára, akik gimnáziumban szeretnék tanulni, továbbra is megoldás lehet a magántanulói jogviszony valamelyik közeli város iskolájában (Kaposvár mintegy húsz kilométerre fekszik a falutól). Egy akkreditált felsőoktatási intézmény azonban működik Budapesten, mely szintén kínálhat továbbtanulási lehetőséget a távolabbi jövőben.

BIBLIOGRÁFIA

- Báthory, Z. – Falus, I. szerk. (1997). *Pedagógiai Lexikon* I. kötet. Budapest . Keraban Könyvkiadó.
- Báthory, Z. – Falus, I. szerk. (1997). *Pedagógiai Lexikon* III. kötet. Budapest : Keraban Könyvkiadó.
- Bryson, P. (2010). Alternative Education, Equity and Compromise: Dilemmas for Practice Development In: *Child Care in Practice* Vol. 16. No. 4. October 2010. pp. 347–358. [doi: 10.1080/13575279.2010.498160](https://doi.org/10.1080/13575279.2010.498160)
- Dewey, J.: *Az iskola és a társadalom*. Budapest, 1912. pp. 49–66.
- Kilpatrick, W. H. (2007). A projektmódszer. In: Kovátsné Németh Mária (Ed.): *Iskolafejlesztés a XX. században*. Pécs: Comenius Kft. pp. 211–224.
- Miller, R. (2007). A holisztikus nevelés jellemző jegyei. In: Kovátsné Németh, M. (Ed.) *Iskolafejlesztés a XX. században*. Pécs: Comenius Kft, pp. 202–209.
- Németh, A. (1996). *A reformpedagógia múltja és jelene*, Budapest : Nemzeti Tankönyvkiadó
- Németh, A. – Skiera, E. (1999). *Reformpedagógia és az iskola reformja.* : Budapest: Nemzeti Tankönyvkiadó.
- Torgyik, J. (2007). Az alternatív pedagógia és a hagyományos iskola egymáshoz való közeledése In: Bábosik István (Ed.) *Pedagógia és személyiségfejlesztés*, Budapest : Okker.

KOPHÁZI-MOLNÁR, ERZSÉBET – MADARÁSZ, GÁBORNÉ
SCHOOL IN THE KRISHNA VALLEY

The aim of the present study is to introduce a school which can be found in the Krishna valley in Somogyvámos. The Krishna minded people settled down here more than twenty years ago and they have been operating a school and a kindergarten as well since then. The school fits into the so called traditional Hungarian school system and it is categorized as an ecclesiastical educational institution, but due to its organization and teaching methods it is similar to alternative schools in several ways. As there is no written document about this young school, the present study would like to introduce it to the public for the first time.